

СЕКЦІЯ 4. МЕТОДИКА НАВЧАННЯ БІОЛОГІЇ ТА ВАЛЕОЛОГІЇ В ШКОЛІ І ВНЗ

УДК 374.14 (438)

ВИКЛАДАННЯ БІОЛОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН В АКАДЕМІЇ ІМЕНІ ЯНА ДЛУГОША В ЧЕНСТОХОВІ (РЕСПУБЛІКА ПОЛЬЩА)

Н. Б. Грицай

Рівненський державний гуманітарний університет

У статті визначено особливості викладання біологічних дисциплін у закладах вищої освіти Польщі на прикладі Академії імені Яна Длугоша (м. Ченстохова, Республіка Польща), окреслено переваги практико-орієнтованого навчання студентів біологічних спеціальностей.

Ключові слова: фахова підготовка, біологічні дисципліни, лекції, практичні заняття, робочі картки.

У контексті євроінтеграційних прагнень України потребує детального вивчення та аналізу досвіду європейських країн в усіх сферах економіки, виробництва, науки, освіти та культури. Особливої важливості набуває підготовка майбутніх фахівців, конкурентоспроможних на світовій арені. Заклади вищої освіти в Європі спрямовані на практичну підготовку студентів, розвиток у них дослідницьких компетентностей, формування готовності до майбутньої професійної діяльності. Вища освіта України має враховувати провідні європейські тенденції, впроваджувати найсучасніші підходи, що забезпечить підвищення якості підготовки випускників, запобігатиме відтоку абітурієнтів у закордонні виші. З огляду на це актуальність пропонованого дослідження не викликає сумнівів.

Різні аспекти педагогічної освіти в Республіці Польщі висвітлено в дослідженнях багатьох українських учених: А. Василюк (професійно-педагогічна підготовка вчителів у 1989–1997 рр.), І. Ковчини (педагогічна

освіта у 80–90-х роках ХХ століття), О. Кучая (формування професійної компетенції вчителів інформатики), В. Майбороди (розвиток університетської освіти і науки в кінці ХХ – на початку ХХІ ст.), І. Гринченка, Т. Дереки, Р. Мушкета (підготовка вчителів фізичного виховання), Е. Нероби (професійна підготовка інженерів-педагогів), Г. Ніколаї (музично-педагогічна, мистецька освіта), Й. Шемпрух (тенденції розвитку педагогічної освіти вчителів у 1918–1999 рр.) та ін. У попередніх публікаціях автора детально описано зміст, форми та методи методичної підготовки майбутніх учителів біології в університетах Польщі [4].

Проте проблема викладання біологічних дисциплін у польських закладах вищої освіти не була предметом спеціальних наукових пошуків вітчизняних дослідників.

Мета статті: розглянути особливості викладання біологічних дисциплін в університетах Республіки Польща на прикладі Академії імені Яна Длугоша в Ченстохові.

Академія ім. Яна Длугоша в Ченстохові (АJD) – польська державна вища школа, створена в Ченстохові 1971 року як Вища вчительська школа. З 2004 року названа на честь польського історика Яна Длугоша. Академія складається з чотирьох великих факультетів: філологічно-історичного, математично-природничого, педагогічного та мистецького. Крім того, в структурі навчального закладу є студія фізичного виховання та спорту і студія іноземних мов.

Математично-природничий факультет охоплює чотири інститути: Інститут фізики, Інститут математики та інформатики, Інститут техніки та системи безпеки та Інститут хімії, охорони довкілля та біотехнології. Саме в останньому інституті готують майбутніх фахівців у галузі біології. Так, у 2017–2018 навчальному році в Інституті хімії, охорони довкілля та біотехнології проводять підготовку студентів за такими освітніми

програмами: «Хімія», «Біотехнологія», «Дієтетика», «Косметологія», «Сестринська справа» [1].

У межах дослідження автор відвідала навчальні заняття (лекції та практичні заняття) з біологічних дисциплін, ознайомилася з матеріально-технічною базою факультету, науково-методичними працями викладачів, проаналізувала досвід польських викладачів у викладанні біологічних дисциплін.

Лекції (*wykłady*) обов'язково супроводжуються мультимедійними презентаціями, які можна потім скачати на сайті університету. Відтак, польські студенти менше пишуть, ніж українські, а більше слухають викладача. Під час лекції викладач ставить різні проблемні запитання, які активізують пізнавальну діяльність студентів. Крім того, застосовують й інші засоби активізації навчання. Зокрема, доктор Анна Шлівінська-Вижиховська (*Anna Śliwińska-Wyrzychowska*) на початку лекції з екології продемонструвала відеофрагмент про різні екосистеми планети Земля. Під час лекції основне завдання викладачі вбачають не в тому, щоб дати студентам максимум інформації, а в тому, щоб за допомогою різних джерел забезпечити якнайкраще розуміння та усвідомлення навчального матеріалу.

Цікавими є практичні заняття (*ćwiczenia*) для студентів. Вони повністю відповідають своїй назві, оскільки орієнтовані на практичне застосування знань, отриманих на лекції та під час самостійної позааудиторної роботи, формування практичних умінь та навичок (робота з мікроскопом, встановлення виду рослини за гербарієм, вивчення внутрішньої будови комах на прикладі таргана тощо).

Викладачі ботаніки Барбара Майхшак (*Barbara Majchrzak*) та Анна Шлівінська-Вижиховська (*Anna Śliwińska-Wyrzychowska*) навчають студентів спеціальностей «Дієтетика» та «Косметологія» правильно визначати види рослин, поширених у Польщі. Студентам роздають

гербарії, за якими вони визначають вид (gatunek) рослин. Зокрема, акцентують на наявності на листках бука лісового, або звичайного (*Fagus sylvatica* L.) та ліщини звичайної, або європейської (*Corylus avellana* L.) волосків, які можна побачити під мікроскопом. Цікавим було порівняння двох видів дуба – *Dąb szypułkowy* (лат. *Quercus robur* L., укр. дуб звичайний) та *Dąb bezszypułkowy* (лат. *Quercus petraea* (Matt.) Liebl., укр. дуб скельний). Встановлено, що дуб скельний відрізняється від дуба звичайного дрібнішим розміром листка на довгих (5–7 см) черешках і майже сидячими жолудями.

На заняттях з ботаніки для студентів-«дієтетиків» розповідають про харчову цінність наведених видів рослин, а студентам-«косметологам» зосереджують увагу на лікувальних властивостях кожного виду та використанні рослин для догляду за шкірою та волоссям.

Ефективному засвоєнню навчального матеріалу сприяє самостійна робота студентів з робочими картками (karta pracy). У таких картках вказано тему заняття, матеріали, визначення основних понять, зображення рослин і тварин, завдання для студентів, додатковий матеріал для кращого розуміння, схеми і таблиці тощо. Робочі картки студенти скачують на сайті факультету і приносять у роздрукованому вигляді на заняття, що сприяє раціональному використанню часу та полегшує підготовку.

Для вивчення зоології в Академії ім. Яна Длугоша створено належну матеріально-технічну базу. Студенти вивчають живих представників різних типів і класів тварин (комах, молюсків, риб, земноводних), проводять спостереження та експерименти. Також є багато мікропрепаратів, колекцій комах, вологих препаратів, черепів ссавців, опудал птахів та ссавців тощо. Варто відзначити ґрунтовні наукові дослідження комах ряду *Hemiptera* родини Цикади (*Cicadidae*), які проводить доктор Даріуш Шверцевський (*Dariusz Świerczewski*) [3].

Викладачі кафедри біології та охорони навколишнього середовища великого значення надають екологічній освіті студентів, вивченню природи рідного краю та її охорони [2].

Заслуговує схвалення високий науковий рівень магістерських досліджень студентів, які вони проводять (часто в парі) на базі місцевих об'єктів природи, зокрема в околицях м. Ченстохова. Магістерські роботи передбачають самостійне вивчення флори і фауни рідного краю.

Таким чином, можна зробити висновок, що підготовка майбутніх фахівців у польських закладах вищої освіти має практико-орієнтований характер, що забезпечує формування високого рівня готовності до майбутньої професійної діяльності. Українським університетам варто перейняти такий досвід з метою підвищення якості вищої освіти.

Перспективи подальших наукових пошуків убачаємо у вивченні досвіду професійної підготовки студентів біологічних спеціальностей в інших університетах Польщі, а також сусідніх європейських держав (Чехії, Словаччини, Угорщини) та ін.

Список використаних джерел

1. Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie. – URL : <http://www.ajd.czest.pl/>
2. «Lipówka» kopalnia przywrócona naturze. Przewodnik po przyrodniczej ścieżce dzdaktzyczno-edukacyjnej w Rudnikach koło Częstochowy / red. Anna Śliwińska-Wyrzychowska. Częstochowa, 2013. 112 s.
3. Walczak M., Gębicki C., Wojciechowski W., Świerczewski D. The fauna of planthoppers and leafhoppers (Hemiptera: Fulgoromorpha et Cicadomorfa) in the city of Częstochowa (southern Poland). The monograf. Bytom, 2016. 191 s.
4. Грицай Н. Б. Методична підготовка майбутніх учителів біології в університетах Польщі та України: компаративний аналіз. *Development and modernization of social sciences: experience of Poland and prospects of*

Ukraine : Collective monograph. Vol. 1. Lublin : Izdevnieciba «Baltija Publishing», 2017. P. 116–133.

Грицай Н. Б. Викладання біологічних дисциплін в Академії імені Яна Длугоша в Ченстохові (Республіка Польща). Теоретичні та прикладні аспекти розвитку біологічних наук : збірник матеріалів II Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю, 28 листопада 2017 р., м. Рівне / Мельник В. Й., Грицай Н. Б. Рівне : О. Зень, 2017. С. 129–134.